Türk Turizm Araştırmaları Dergisi
2020, 4(3): 2974-2984.
DOI: 10.26677/TR1010.2020.520
ISSN: 2587–0890 Dergi web sayfası: https://www.tutad.org

KAVRAMSAL MAKALE

Dünya'da ve Türkiye'de Medikal Turizmin Güncel Durumu

Ilgın MUTLUBAŞ, Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, e-posta: ygmrcngz@hotmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8509-8948

Öz

Gelişen teknoloji ile birlikte sağlık alanında yapılan yatırımlar, kurulan özel hastaneler ve devlet hastanelerindeki yeni ve güncel tedavi yöntemleri, yalnızca ülke vatandaşlarına değil yabancı ülke vatandaşlarına da hizmet etmektedir. Bu doğrultuda insanlar ülkelerinden daha kaliteli hizmet sunulduğunu ya da hizmetlerin daha uygun fiyatlarının olduğunu düşündükleri ülkelere medikal tedavi amaçlı seyahatlere başlamışlardır. Çalışmada ülkelere göre medikal turizm potansiyelleri belirlenmiş ve özellikle Türkiye'de bu hizmetleri sağlayan hastanelerin ve doktorların teknik yeterlilikleri ile Türkiye'nin medikal turizm potansiyeli incelenmiş ayrıca çalışmada Türkiye'nin sağlık turizmi durumu değerlendirilmeye alınmıştır. Bu doğrultuda yapılan araştırmalar sonucunda tedavi amaçları farklı olsa da medikal amaçlı seyahat eden insanların çoğunlukla kanser tedavisi, estetik ve plastik cerrahi, kardiyoloji, nöroloji, cerrahi ve tüp bebek tedavisi amaçlı seyahat ettikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medikal Turizm, Türkiye'de Medikal Turizm, Medikal Turizm Verileri.
Makale Gönderme Tarihi: 02.01.2020
Makale Kabul Tarihi: 03.07.2020

Önerilen Atıf:
Mutlubaş, I. (2020). Dünya'da ve Türkiye'de Medikal Turizmin Güncel Durumu, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3): 2974-2984.
© 2020 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

Journal of Turkish Tourism Research
2020, 4(3): 2974-2984.
DOI: 10.26677/TR1010.2020.520
ISSN: 2587–0890 Journal Homepage: https://www.tutad.org

CONCEPTUAL PAPER

Current Status of Medical Tourism in Turkey and The World

Ilgın MUTLUBAŞ, Phd. Student, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Social Sciences Institute, Konya, e-mail: ygmrcngz@hotmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8509-8948

Abstract

With the developing technology, investments in the field of health, new and current treatment methods in the established private hospitals and state hospitals serve not only the citizens of the country, but also the citizens of foreign countries. Accordingly, people have started medical travels to countries where they think they offer better quality services or have more affordable prices. This study identified medical tourism potential, according to the country and especially were evaluated Turkey in the services that hospitals and doctors examined the medical tourism potential of Turkey with technical competence also work in Turkey's health tourism situation. As a result of the researches carried out in this direction, it was determined that people who travel for medical purposes mostly travel for cancer treatment, aesthetic and plastic surgery, cardiology, neurology, surgery and IVF treatment.

Keywords: Medical Tourism, Medical Tourism in Turkey, Medical Tourism Data.
Received: 02.01.2020
Accepted: 03.07.2020

Suggested Citation:
Mutlubaş, I. (2020). Current Status of Medical Tourism in Turkey and The World, *Journal of Turkish Tourism Research*, 4(3): 2974-2984.
© 2020 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

GİRİŞ

Kaliteli sağlık hizmetleri için yurtdışı seyahatleri yeni bir oluşum değildir. 18. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar gelişmekte olan ülkelerden çoğunlukla zengin olan hastalar tıbbi tedaviler için Avrupa ve Amerika'daki tıp merkezlerine gitmiştir. Bu eğilim 20. yüzyılın sonlarında tersine dönmeye başlamış ve 21. yüzyılda gelişmiş ülkelerdeki daha az zengin insanlar da tıbbi tedaviler için gelişmekte olan ülkelere gitmeye başlamıştır (Fetscherin ve Stephano, 2016: 539).

Medikal turizm, insanların uzun mesafelerdeki ülkelere, bölgelere tıbbi tedavi alabilmek için seyahat etmesini ifade eden bir kavramdır. Uzmanlaşmış cerrahiye ve diğer tedavi şekillerine ihtiyaç duyan hastaların turizm faaliyetlerinin de bir kısmını kapsayacak şekilde düzenlenen özel tıbbi tedaviler olarak ifade edilen medikal turizm, hekimin ön planda olduğu sağlık turizmi çeşitlerinin başında yer almaktadır (Aydın vd., 2011: 5).

Medikal turizm sağlık turizminin önemli bir halkasını oluşturmaktadır. Bu durumda diş, göz, estetik, kalp-damar ve eklem protezleri, kısırlık tedavisi, tüp bebek gibi cerrahi girişimler gündeme gelmektedir. Bu tür sağlık hizmeti arayan insanlar hem başarı hem de fiyat avantajları ile ön plana çıkan ülke ve merkezlere yönelmektedir. Bu ülke ve merkezler Güney Avrupa, Güney Asya ve Güney Amerika'da dikkat çekmektedir. Çünkü bu ülkelerde yapılan tedavi ve cerrahi girişimlerin fiyatları Kuzey Yarımküre 'deki ülkelerden çok daha düşük düzeylerde seyretmektedir. Bu yüzden de bu girişimlerin giderleri bazı kuzey ülkelerinde resmi veya özel sağlık sigorta kurumları tarafından karşılanmaktadır. Diğer yandan, bu ülkeler kolay ulaşılabilir coğrafi konumlardadır. Aynı zamanda modern tıbbi hizmetleri etkin, yararlı ve başarılı bir şekilde sunabilecek alt yapı, donanım, eğitimli insan kaynağı ve teknolojiye sahiptirler. Güney ülkelerinde ise benzeri hizmetleri üretme maliyetleri, gelişmiş kuzey ülkelerinden daha düşük kaldığından bu tıbbi hizmetler maliyet etkin hale dönüşmektedir. Bu nedenlerle kuzey ülke vatandaşları kendi ceplerinden de harcama yaparak bu tedavi ve cerrahi girişimleri güney ülkelerinde yaptırmayı tercih etmektedirler. Tercihlerine gidecekleri ülkenin turistik olarak çekiciliği değil hizmetlerin kalitesi ve maliyet etkin olma karakteristiği yön vermektedir (Karagülle, 2017).

Ekonomik gelişmeler ve teknolojinin hızla gelişmesi neticesinde bir hizmeti yalnızca ülke sınırları içinde değil aynı zamanda başka ülkelerde de almak giderek kolaylaşmıştır. Bu doğrultuda medikal amaçlı seyahat edenlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu sayının çokluğu ülkelerin medikal pazarlarını daha önemsenecek hale getirmiştir. Yeni yatırımlar, hizmet kalitesinin arttırılması, iyileştirilmesi gibi adımlarla medikal amaçlı seyahat edenlerin bu seyahatlerinden maksimum fayda ile ülkelerine dönmelerine yardımcı olmak adına devlet ve özel sektör çalışanlarının koordineli bir şekilde çalışmaları gerekmektedir. Bu amaçla Dünyada ve Türkiye'de mevcut medikal turizm potansiyelinin tespiti ülke ekonomisine ve işletmelere katkı sağlayacaktır.

LİTERATÜR TARAMASI

Medikal turizmle ilgili literatürde yapılmış çalışmalar incelenmiş ve aşağıda bu çalışmalara yer verilmiştir. Tham (2018) tarafından hazırlanan çalışmada araştırma yapılan bölgenin yatırımcılar tarafından sağlık turizmi için uygun bulunduğu ancak hastaların hastaneye giriş imkânları, uygulamanın işbirliği eksikliği ve uygulayıcılar arasındaki olumsuz tutumlar konularında engeller olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı doğrultuda sonuçlar elde edilmiş bir diğer çalışmada Heung, Küçükusta ve Song (2011) devlet politikaları ve düzenlemeleri, devlet desteği, maliyetler, kapasite sorunları ve yerel halkın sağlık ihtiyaçları gibi etkenlerin medikal turizmin gelişmesi önündeki engeller olarak görmektedirler. Uluslararası boyutta gerçekleşen medikal turizmin

ülke yöneticileri tarafından daha önemsenmesi gerek ekonomik gerekse yatırımların büyümesi ve güçlenmesi açısından katkısının dikkate alınması gerekmektedir.

NaRanong ve NaRanong (2011) medikal turizmin Tayland'ın gayri safi yurtiçi hasılasının %0.4'ünü oluşturduğu ancak yabancılara hizmet veren hastanelerin kamu ve özel sektörlerden işçi çekerek sağlık personeli yetersizliğine neden olduğu ve bu durumun da maliyetleri büyük ölçüde artırdığı belirtilmiştir.

Carrera ve Bridges (2006) çalışmada sağlık turizmi bireyin refahı ve bedeni için bakım, iyileştirme veya restorasyon için bir kişinin yerel çevresinin dışında organize bir yolculuk olarak tanımlanırken, tıbbi müdahaleyle kişinin sağlığını iyileştirilmesi ya da onarılması için bir kişinin tercihi ile organize olan bir yolculuk olarak tanımlanmaktadır. Connell (2006)'e göre ise hastalar medikal turizm için denizaşırı ülkelere seyahat etmektedir ve özellikle medikal turizm pazarı son on yılda kozmetik cerrahi açısından hızla büyümektedir. Yaşadıkları ülkelerdeki yüksek maliyetler ve uzun bekleme süreleri, varış ülkelerindeki yeni teknoloji ve beceriler, düşük maliyetler sayesinde medikal turizm hastalar tarafından tercih edilir bir hal almaktadır.

Medikal turizm açısından hastaların yaşadıkları ülke ile tedavi amaçlı seyahat ettikleri ülke arasındaki kültürel uzaklıklarının analiz edildiği çalışmada; dinsel benzerlik, Türk diasporası, fiziki mesafe, kişi başına düşen GSYİH ve gelen turist sayısı gibi kontrol değişkenlerinin hesaplanması sonucunda kültürel mesafenin medikal turizm açısından tedavi olunacak ülke seçimi üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Eşiyok, Çakar ve Kurtulmuşoğlu, 2017).

Dinçer, Aydoğan ve Karayılan (2016), ülkelerin medikal turizm faaliyetleri incelendiğinde Türkiye'nin güçlü potansiyeline karşılık yoğun bir rekabet ortamının var olduğu, bu rekabet ortamında Türkiye'nin sağlık kurumlarının imkanları, teknoloji takibi, kamunun desteği, medikal turizm dışında güçlü turizm potansiyeli, ulaşım ve prosedür kolaylıkları konularında olumlu değerlendirildiğini, kötü imaja sahip olma, küresel gelişmelere geç ayak uydurulması gibi konularda ise olumsuz değerlendirildiğini belirtmişlerdir. Yiğit (2016)'in hazırlamış olduğı çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmış, Türkiye'de kamu sektöründe medikal turizm gelişimine etki eden temel faktörler imaj problemi, tanıtım eksikliği, sağlık politika ve düzenlenmeleri, kapasite problemleri, uzman/işgücü eksikliği, dil ve iletişim problemleri, turistik tesis azlığı ve hastane alt yapı problemleri olarak tespit edilmiştir.

Yirik ve Ekici (2014)'nin hazırlamış olduğu medikal turizm kapsamında yaşanan genel etik problemler ve bölge pazarında yaratmış olduğu olumsuzluklar (Akdeniz Bölgesi) başlıklı çalışmada, hastaların tedavi uygulamaları bilgilendirilmesinde, yerel halkın sağlık turizmi imkanlarına erişimlerinde, ticari amaçlar ile gereksiz ve yanlış tedavi uygulamalarında, fiyatlandırma politikalarında, inanç konusunda hassas olan hastalara karşı mahremiyet konusunda ve devletin yasal düzenlemelerinde etik sorunlar yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

Akbolat ve Deniz (2017) tarafından hazırlanan, Türkiye medikal turizminin gelişiminin incelendiği çalışmada SWOT analizi kullanarak medikal turizmle ilgili güçlü ve zayıf yönleri, tehditleri ve fırsatları belirlenmiştir. Güçlü yönler; üstün teknoloji ve nitelikli insan gücüne sahip olmak, özel ve üniversite hastanelerinin teknik ve nitelik bakımından batı ülkeleri standartlarına sahip olması, uluslararası akreditasyona önem verilmesi ve bu konudaki yüksek standardizasyon seviyesi, termal kaynakları bakımından Dünya sıralamasında yer alması, yüksek standartlı tesisleri ve yabancı dil bilen personel bulundurulması vb. şeklinde sıralanmıştır. Sağlık işletmelerinin Sağlık Bakanlığı ile yeterli ve özenli veri paylaşmaması ve işbirliği içinde olmaması, medikal turizm için hala aktif bir çaba içine girilmemiş olması, tutundurma çalışmalarının uluslararası pazarda yetersiz kalması, işletmelerde yabancı dil bilen personel sayısının azlığı, ülkelerarası sigorta işlemlerinin işleyişlerinden kaynaklanan kısıtlamalar, kamu hastanelerinin çok azının akredite olması, ulusal piyasada medikal turizmle ilgili verilerin

sisstemli ve doğru bir şekilde kaydedilmesini sağlayacak sistemlerin hala kurulamamış olması gibi başlıklar ise zayıf yönler olarak değerlendirilmiştir.

Tüm literatür dikkate alındığında medikal turizmle ilgili yaşanan problemlerin merkezinde devletin medikal turizmle ilgili yetersiz hizmet sunması ve ulusal bazda medikal turizmin yeterince önemsenip sağlıklı bir şekilde yönetilememesinin olduğu görülmektedir. Devlet destekleri, politik ilişkiler, uluslararası boyutta yaşanan tutundurma politikaları vb. konularında yaptırım ve yatırımların iyileştirilmesi ve arttırılması ülkelerin medikal turizm pazarında daha iyi rekabet edebilmelerini sağlayabilir.

TÜRKİYE'DE ve DÜNYA'DA MEDİKAL TURİZM

Ülke ekonomisine çeşitli şekillerde katkı sağlayan medikal turizmin gelişmesi ve sağlık turizmine odaklanmak isteyen hastanelerin, termal sağlık tesislerinin, yaşlı sağlık bakım tesislerinin uluslararası turizm pazarından pay alabilmeleri için, hedef pazar analizlerinin ekonomik göstergeler ışığında doğru yapılması gereklidir. Ekonomik hedefler doğrultusunda Türkiye'nin güçlü yanlarını ön plana çıkartacak pazarlama stratejileri geliştirilmelidir. Pazarlama stratejisinin yalnızca rakiplerin pazarlama stratejilerini karşılama amaçlı kurgulanması doğru değildir. Pazarlama gücünün medikal hizmet kalitesi ile doğru hedeflere doğru şekilde anlatımı üzerine odaklanılmalıdır (Tontuş, 2017: 13).

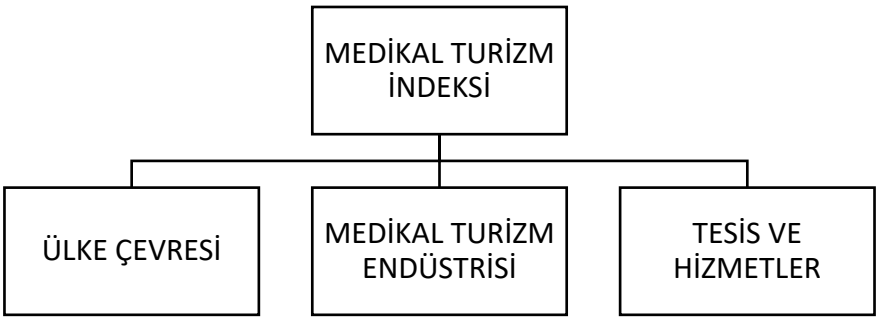
Son yıllarda dünyanın faklı ülkelerinden çok sayıda hasta tedavi için Türkiye'deki özel sağlık kuruluşlarını tercih etmektedir. Bunun en önemli nedeni, medikal turizm için merkez kabul edilen ülkelerde çağdaş yöntemlerle gerçekleştirilen tıbbi tedavilerin ülkemizde daha uygun fiyatlarla sunulmasıdır. Plastik ve estetik cerrahi, saç ektirme, göz ameliyatları, tüp bebek, açık kalp ameliyatları, deri hastalıkları, kanser tedavileri, kulak burun boğaz, diyaliz ve kalp damar cerrahisi, jinekoloji, beyin cerrahisi, ortopedi, diş, SPA, fizik tedavi, rehabilitasyon gibi hemen her dal için gelen yabancı hastalar düşük maliyet-yüksek kalite ve teknoloji standartları nedeniyle Türk sağlık kuruluşlarını tercih etmektedir. Ancak Türkiye'de sağlık turizmi için yapılmış milyarlarca dolarlık yatırımlar olmasına rağmen talep yeterli ve istenen düzeyde değildir. Nedeni ise yurtdışında tanıtımların az olması ve etkili bir satış pazarlama ağının kurulamamış olmasıdır (İçöz, 2014: 2271).

Dünya genelinde giderek daha fazla insanın tıbbi tedaviler için ülkeler arası seyahat etmelerinden dolayı medikal turizmin önemi artmaya devam etmektedir. Ancak artan pazar büyüklüğüne ve medikal seyahat bölgeleri olarak tanınan ve markalaşan ulusların sayılarının artmasına rağmen, medikal turizm verilerini ölçmek ve değerlendirmek için güvenilir ve istatistiksel olarak sağlıklı ölçümü yapılabilecek çok az veri bulunmaktadır. Bir ülkenin medikal turizm destinasyon statüsünü derecelendirmek ve analiz etmek amacıyla kurulan medikal turizm indeksi (MTI), bir ülkenin medikal turizm destinasyonu olarak cazibesini değerlendirmek için ülkelere dayalı performans ölçütünün yeni bir türüdür (IHRC, 2017).

Bir ülkenin medikal turizm potansiyelini imaj ve çevre, sağlık ve turizm çekiciliği, alt yapısı ve tıbbi olanakların ve hizmetlerin bulunabilirliği açısından ölçen medikal turizm indeksi ile ilgili veriler aşağıdaki şekilde özetlenebilir (MTI, 2016):

Medikal turizm indeksi (MTI) itme ve çekme faktörlerini göz önüne almaktadır. İtme faktörleri turizm talebi ile ilgili faktörlerdir. Çekme faktörleri ise medikal turizm hizmetlerine odaklanmaktadır ve 3 gruba ayrılmaktadır:

Tablo 1: Medikal Turizm İndeksi Hizmet Sınıflandırması

Ülke çevresi ekonomi, güvenlik, imaj ve kültür başlıklarından oluşurken; medikal turizm endüstrisi destinasyon çekiciliğini, medikal turizm maliyetlerini içermektedir. Tesis ve hizmetler ise kaliteli bakım, itibar, uluslararasılaşma ve akreditasyon ve hasta deneyimlerinden oluşmaktadır.

MTI verileri için, kapsamlı bir literatür araştırması yapılarak, mevcut literatür doğrultusunda uygulamaya konulacak bir anket elde edilmiştir. Tutarlı veri toplama ve MTI yapısının geçerliliğini değerlendirmek için 800 katılımcıya anket uygulaması yapılmıştır. Örnek yeterliliği, doğrulayıcı faktör analizi ve çeşitli güvenilirlik ve geçerlilik testleri (Cronbach Alpha, ortalama varyans vb.) ve yapısal eşitlik modellemesi gibi istatiksel testler ve indeks oluşturma prosedürü gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar 6 demografik boyuta ilişkin (cinsiyet, medeni durum, etnik köken, coğrafi konum, yaş ve eğitim düzeyi) 3000 kişiden elde edilen verilere dayanmaktadır. MTI tarafından her yıl güncellenen medikal turizm verileri olmasına rağmen son paylaşılmış rapor 2016 yılına aittir. Güncel raporlara henüz ulaşım sağlanamamaktadır.

Bütün bu açıklamalar ışığında MTI tarafından elde edilen verilere göre, Amerika 76.62'lik oranla medikal turizm için tercih edilen bölgeler listenin ilk sırasında yer almaktadır. Asya 73.56 ile ikinci, Avrupa 71.90 ile üçüncü, Orta Doğu 67.54 ile dördüncü ve Afrika 62.20 ile beşinci sırada bulunmaktadır. Bölgelerin ülkeler bazında sıralaması da aşağıdaki tabloda verilmiştir (MTI, 2016).

Tablo 2: Ülkelere Göre Medikal Turizm Potansiyeli Sıralaması 2016

AMERİKA		AVRUPA		ORTA DOĞU		ASYA		AFRİKA	
76.62		71.90		67.54		73.56		62.20	
Ülke-Oran		**Ülke-Oran**		**Ülke-Oran**		**Ülke-Oran**		**Ülke-Oran**	
Kanada	76.62	İngiltere	74.87	İsrail	73.91	Singapur	73.56	G. Afrika	62.20
Kolombiya	69.48	Almanya	71.90	Dubai	67.54	Hindistan	72.10	Fas	59.77
Panama	67.93	Fransa	71.22	Abu Dhabi	63.55	Kore	70.16	Tunus	56.78
Kosta Rica	67.67	İtalya	69.5	Mısır	60.92	Japonya	68.0		
Arjantin	67.67	İspanya	68.29	Katar	60.07	Tayland	66.6		
Dom. Cum.	67.58	Rusya	67.01	Fas	59.77	Filipinler	66.4		
Jamaika	67.17	Polonya	63.79	Ürdün	57.02	Tavan	66.28		
Brezilya	65.22	Malta	62.97	Umman	56.7	Çin	64.78		
Meksika	60.7	**Türkiye**	**60.6**	Tunus	56.78				
				Kuveyt	52.69				
				Sudii Arb.	52.43				
				Bahreyn	51.99				
				Lübnan	49.22				
				İran	36.0				

Kaynak: https://www.medicaltourismindex.com.

Tablo 2'ye göre, medikal turizm pazarındaki ilk beş ülkenin sırası ile Kanada, İngiltere, İsrail, Singapur ve Hindistan şeklinde olduğu görülmektedir. Bu ülkelerin sunmuş oldukları tıbbı tedavi ve hizmetlerle hasta memnuniyetini sağlayabildikleri söylenebilir. 30 ülkenin yer aldığı 2015 yılı raporunda Türkiye yer almazken, 41 ülkenin yer aldığı 2016 yılı raporunda uluslararası akreditasyon, tesis ve hizmet kalitesi ve doktor ve sağlık personelinin saygınlığı ile Türkiye 32. sırada yer almıştır.

Yaşanan bu gelişmenin önemli nedenleri arasında hastaların yaşadıkları ülkelere göre Türkiye'de daha uygun fiyatlar ile yüksek kalitede hizmet alabilmesi gösterilebilir. Diğer nedenler arasında modern, kaliteli hizmet veren, kalifiye personele sahip, ileri teknolojik donanıma sahip hastanelerin olması gösterilebilir. Özellikle ileri onkolojik tedavi merkezleri açısından bölgesinde lider konumda olması dolaylı olarak diğer uzmanlık alanlarına da katkı sağlamaktadır. Ek olarak hastaların uzun bekleme süresi olan ve özellikli hizmetler için talep yoğunluğu olan ülkelerde yaşamaları, altyapı ve hekim yetersizliği nedeniyle hizmet almakta sıkıntı çekmeleri gibi nedenlerle de taleplerinin Türkiye'ye doğru kaydığının ve ülkenin medikal turizm potansiyelinin arttığı söylenebilir (Tontuş, 2017: 6).

Ülkeler bazında bir başka medikal turizm araştırması ise Uluslararası Sağlık Araştırma Merkezi-International Healthcare Research Center (IHRC) tarafından yapılmıştır. Çeşitli ülkelerdeki medikal turizm hizmet sağlayıcıları/sigorta şirketlerine anket uygulaması yapılmıştır. 1110 anketin değerlendirilmesi sonucu 2016-2017 yılı küresel alıcılar anketi (Global Buyers Survey) yayınlanmıştır. Anket sonuçlarına göre;

- Ankete katılanların %27,7'si Amerika'da yaşamaktadır. Yaklaşık %16'sı Birleşik Arap Emirliklerinden gelmektedir. İngiltere 3. sıradayken bu grubun yaklaşık %50'si de Orta Doğu'da yaşamaktadır.
- Hastaların %40'ı tıbbi tedaviler için Amerika'ya gitmektedir. %16'lık oranla Almanya 2. sıra yer alırken, %12 ile Türkiye 3. sırada yer almaktadır.
- Tıbbi tedaviler için başka ülkeleri tercih edenlerin %46'lık kısmı başka bir ülkede daha kaliteli sağlık hizmeti alabileceklerini düşünmektedir. %22'lik kısım ise ülkelerindeki sağlık bakım hizmet maliyetlerinin daha yüksek olmasından dolayı yurtdışına çıktıklarını belirtmişlerdir.
- Hastaların %54'ü bir medikal turizm kolaylaştırıcısı/sigorta şirketi ya da hükümet tarafından bir sağlık kuruluşuna sevk edilmektedir. %16'sı doktor tarafından %22'si ise kendi kendine, internet ya da ağız yoluyla sağlayıcı bulmaktadırlar.
- Tedavi amaçlarına göre veriler ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 2: Katılımcıların Yurtdışı Tedavi Amaçları

TEDAVİ AMACI	**ORAN**
Ortopedi/ Omurga	%72
Kanser/ Kanser Tedavisi	%72
Kozmetik/ Plastik Cerrahi/ Estetik	%60
Kardiyoloji/ Kardiyovasküler	%54
Nöroloji/ Sinir Cerrahisi	%52
Cerrahi	%46
Kardiyoloji	%46
Doğurganlık (Tüp Bebek)	%40

- Tedavi maliyetlerinin %51'lik oranı 10.000 USD ile 50.000 USD arasında değişmektedir. %6'lık kısım tedavi maliyetinin ise 100.000 USD ve üzeri olduğu görülmektedir.

- Tedavi için ülke seçerken %63'lük kısım güvenliğe önem verirken, %10,2'lik kısım turistik yerler ve dil/kültür seçeneklerini dikkate almaktadır. Seyahat edebilme kolaylığı da şıklar arasında mevcuttur.
- Sigorta şirketlerinin hastalarını göndermedikleri ülkeler sıralamasında %26,7'lik oranla Türkiye ilk sırada yer almaktadır. %13,3 ile Hindistan, Lübnan, Libya ve Suudi Arabistan ikinci sırada gelmektedir.

Anket sonuçları incelendiğinde, Medikal Turizm İndeksi (MTI) tarafından yayınlanan verilerle paralellik olduğu ve hastaların en çok medikal tedavi için Amerika'yı tercih ettikleri görülmektedir. Ancak MTI sıralaması İngiltere, İsrail, Singapur ve Hindistan şeklinde devam ederken, yapılan araştırma sonucunda Almanya'nın ikinci sırada Türkiye'nin ise üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Ankete katılanların % 50 'sinin Orta Doğu'da yaşıyor olduğu verisine dayanarak gerek ulaşım kolaylığı gerekse zamandan tasarruf etmek amacıyla ülke sıralamasında değişiklik olduğu söylenebilir.

Diğer bir dikkat çekici sonuç ise hasta gönderilmeyen ülkeler arasında Türkiye'nin ilk sırada oluşudur. Ülkemizde son yıllarda yaşanan terör saldırılarının yabancı ülkelerde yaşayan insanları ülke güvenliği ile ilgili endişeye düşürmesi sonucu Türkiye'nin bu durumdan doğrudan etkilendiği düşünülebilir. Yurtdışı tedaviler için ülke seçerken katılımcıların ilk sırada önem verdikleri şeyin güvenlik olduğu verilerle de desteklenmiştir.

VISA (2017) tarafından yapılan bir diğer araştırma da ise 176'dan fazla ülkenin tıbbi tedaviler için yurtdışı harcamaları incelenmiş ve ABD medikal turizm için tek büyük merkez olduğu görülmüştür. Yine aynı raporda medikal turizm pazarının yılda % 25 büyüme oranına sahip olduğu, 45,5-72 milyar dolar tedavi masrafının yapıldığı ve yıllık ortalama 14 milyon medikal amaçlı seyahat eden turist (medikal turist) kişi bulunduğu belirtilmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucu ülkelerin medikal turizm potansiyelleri yukarıdaki şekilde özetlenmiştir. Ülkemize gelen turistlerin sağlık harcamalarının da dâhil olduğu 2009-2019 yılları arası turizm verilerine baktığımız zaman ise Türkiye'ye gelen turistlerin sağlık harcamalarının MTI verileri ile paralellik gösterdiği görülmektedir. 2014 yılında zirveye ulaşan sağlık harcamaları (837.796 Bin $) 2015 yılında (638.622 Bin $) düşüş yaşamıştır. Dünya'da ve Türkiye'de yaşanan ve hala devam eden siyasi, ekonomik ve güvenlik kaynaklı sorunlar turizm gelirlerinde yaşanan düşüşün nedeni olarak gösterilebilir.

2016 yılında ise yeniden yükselişe geçmiş (715438 Bin $) ve MTI verileriyle de desteklenen medikal turizm potansiyeline ulaşmıştır. TUİK tarafından açıklanan 2019 yılı verilerine göre ise sağlık amaçlı ülkemize gelen turistlerin yapmış oldukları sağlık harcamalarının 1.065.105 Bin $ olduğu, turist sayısının ise 662087 olduğu belirtilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Dünyada ve Türkiye'de ekonomik önemi büyük olan turizm sektörü her geçen gün gelişmekte ve yeni türleri ortaya çıkmaktadır. Artan yatırımlar, gelişen teknoloji ve sağlık sektöründeki ilerlemeler medikal turizm çeşidinin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

İnsanlar turistik amaçlarla seyahat ederken artık medikal amaçlı seyahatlere de yönelmiştir. Medikal amaçlı seyahat eden insanlar bir yandan yeni ülkeler ziyaret ederken bir yandan da bu ülkelerdeki sağlık hizmetlerine ve tıbbi ihtiyaçlarını gidermeye odaklanmaktadır. Tedavi maliyetleri, zaman sınırı, kaliteli hizmeti ucuza alma talebiyle başka ülkelerde tedavi olma arayışı artmaktadır. Gelişmiş ülkelerde sunulan hizmetin maliyeti oldukça yüksekken, gelişmekte olan ülkelerde daha makul seviyelerde hizmet alma imkânı bulunmaktadır.

Tedavi amaçları farklı olsa da medikal amaçlı seyahat eden insanların çoğunlukla kanser tedavisi, estetik ve plastik cerrahi, kardiyoloji, nöroloji, cerrahi ve tüp bebek tedavisi amaçlı seyahat ettikleri belirlenmiştir. Özellikle Türkiye'de bu hizmetleri sağlayan hastanelerin ve doktorların başarısı ile Türkiye'nin medikal turizm potansiyeli oldukça yükselmiştir. Kamu hastanelerinde daha fazla ilerleme gerekirken, özel hastanelerin performansının oldukça iyi olduğu söylenebilir. Türkiye'deki özel hastanelerin akreditasyona önem vermeleri neticesinde hizmet kaliteleri ve yatak kapasiteleri bu doğrultuda artırılmış ve medikal turizm açısından bu durum ülkemize fayda olarak geri dönmüştür.

Medikal turizm kapsamında Türkiye'nin tercih edilme nedenleri çeşitlilik göstermektedir. En önemli nedenlerden biri istedikleri tedaviyi ülkelerindeki fiyatlardan daha uygun fiyatlara ve daha kaliteli olarak satın alabilmeleridir. Türkiye'de modern, kalifiye personele sahip, teknolojik olarak donanımlı hastanelerin varlığı da Türkiye'nin tercih edilme nedenleri arasında gösterilebilir. Ayrıca Türkiye'nin turizm açısından da zengin kaynaklara sahip olması ve geniş imkânlar sunması tedavi amaçlı gelen insanlara tatil yapabilme olanağı da sağlamaktadır.

Bütün bu güçlü yanların yanı sıra ülkemizde medikal turizm gelişimi açısından eksik kalınan kalemler de mevcuttur. Özellikle medikal turizm verileri ile ilgili yetersizlik söz konusudur. Ülkemize medikal amaçlı gelen insanların sayıları, geldikleri ülkeler, tedavi amaçlı harcamaları, ülkemizi tercih etme sebepleri gibi başlıklarla ilgili sistemli bir veri kayıt tabanı oluşturulmalıdır. Bir diğer konu ise ülkeler arası sağlık sigortaları ile ilgilidir. Medikal amaçlı seyahat eden insanlar sağlık sigortalarının ülkemizde geçerli olmadığı durumlarda ceplerinden harcama yoluna gitmektedir ve kendi açılarından maliyetleri artmaktadır. Ülkeler arası imzalanacak protokollerle bu masraflar azaltılabilir.

Türkiye, teknolojik, donanımsal, altyapısal ve nitelikli doktorlarıyla medikal turizm pazarında rekabet edebilecek güce sahipken eksik uygulanan politikalar ve yetersiz kalan hizmet prosedürlerinden dolayı Dünya sıralamasında tam manasıyla hak ettiği yere ulaşamamıştır. Medikal turizmi kalkındıracak yatırımlar, düzenlemeler, turist sayılarının ve seyahat amaçlarının doğru tespiti ve yayınlanması konularında hala yetersizlikler mevcuttur. Medikal anlamda Dünyanın önde gelen ülkeleriyle yarışacak kaliteye sahip olan Türkiye'nin en güncel medikal turizm potansiyeline ve verilerine 2013 yılında yayınlanan "Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu'nda ulaşılabilmektedir. Sonraki yıllarla ilgili güncel durumun paylaşılır olması literatür ve özel sektör adına da bağlayıcı olabilecek niteliktedir.

Medikal turizmle ilgili tanıtım ve reklamların yetersiz oluşu bir diğer konudur. Medikal açıdan ülkemizin talep edilirliği bulunurken, resmi kurum ve kuruluşların da gerekli atılımları sağlaması gerekmektedir. Ülkemizde medikal turizmle ilgili resmi bir kamu kuruluşu bulunmamaktadır. Ülkemizin turizm tanıtımı Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlıyken medikal turizm ile ilgili olarak Sağlık Bakanlığı'nın da daha fazla sorumluluk alması gerekmektedir. Gerek reklam, tanıtım gerekse ülkeler arası bağlantılar konusunda daha fazla girişim de bulunması ülkemizin medikal turizm potansiyelinin artırılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akbolat, M. ve Deniz, N. G. (2017). Türkiye'de medikal turizmin gelişimi ve bazı ülkelerle karşılaştırılması. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi 1 (2),* 123-139.

Aydın, D., Aypek, N., Aktepe, C., Şahbaz, P. R. ve Arslan, S. (2011). *Türkiye'de Medikal Turizmin Geleceği.* Ankara.

Carrera, M. P. and Bridges, F. J. (2006). Globalization and healtcare: understanding health and medical tourism. *Expert Rewiev of Pharmacoeconomics and Outcomes Research (6)*, 447-454.

Connell, J. (2006). Medical tourism: sea,sun, sand and surgery. *Tourism Management 27 (6)*, 1093-1100.

Dinçer, M. Z., Aydoğan, Ç. M. ve Karayılan, E. (2016). Gelişmekte olan ülkelerde medikal turizm: Türkiye'nin Tayland, Malezya ve Hindistan'a göre potansiyelinin değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 1*, 34-60.

Eşiyok, B., Çakar, M. ve Kurtulmuşoğlu, B. F. (2017). The effect of cultural distance on medical tourism. *Journal of Destination Marketing and Management 6*, 66-75.

Fetscherin, M. and Stephano, R. (2016). The medical tourism index: Scale development and validation. *Tourism Management 52*, 539-556.

Heung, C. S., Küçükusta, D. and Song, H. (2011). Medical tourism development in Hong Kong: An assessment of the barriers. *Tourism Management 32 (5)*, 995-1005.

İçöz, O. (2014). Sağlık turizmi kapsamında medikal (tıbbi) turizm ve Türkiye'nin olanakları. *Journal of Yasar University 4 (14)*, 2257-2279.

IHRC. (2017). International Healtcare Research Center: http://www.healthcareresearchcenter.org/medical-tourism-index/. Erişim Tarihi: [6.12.2017].

Karagülle, M. Z. (2015). *Sağlık Turizminde Güncel Gelişmeler ve Gelecek.* http://www.termalspasaglik.com/saglik-turizminde-guncel-gelismeler-ve-gelecek/ Erişim Tarihi: [8.12.2017].

MTI. (2016). *Medical Tourism Index.* https://www.medicaltourismindex.com/. Erişim Tarihi: [6.12.2017].

NaRanong, A. and NaRanong, V. (2011). The effects of medical tourism: Thailand's experience. *Bull World Health Organ 89*, 336-344.

Tham, A. (2018). Sand, surgery and steakolders: a multi-stakeolder involvement model of domestic medical turism for Australia's sunshine coast. *Tourism Management Perspectives 25*, 29-40.

Tontuş, H. Ö. (2017). *Dünyada Sağlık Turizmi.* www.saturk.gov.tr: http://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/10945,03pdf.pdf?0 Erişim Tarihi: [1.12.2017].

Tontuş, H. Ö. (2017). *Türkiye Sağlığın Merkezi.* www.saturk.gov.tr: http://www.saturk.gov.tr/images/pdf/hst/turkiyesagliginmerkezi.pdf. Erişim Tarihi: [15.12.2017].

TURSAB. (2016). *Sağlık Turizmi Raporu.* https://www.tursab.org.tr/dosya/12186/saglikturizmiraporu_12186_5485299.pdf. Erişim Tarihi: [6.12.2017].

TÜİK. (2017). http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072. Erişim Tarihi: [12.11.2017].

VISA. (2014). *Mapping the future of global travel and tourism.* www.usa.visa.com: https://usa.visa.com/dam/VCOM/global/partner-with-us/documents/global-travel-and-tourism-insights-by-visa.pdf. Erişim Tarihi: [5.11.2017].

Yiğit, V. (2016). Kamu hastanelerinde medikal turizmin gelişimini etkileyen faktörler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi 7 (15)*, 107-119.

Yirik, Ş. ve Ekici, R. (2014). Medikal Turizm Pazarında Yaşanan Genel Etik Problemler ve Bölge Pazarında Ortaya Çıkan Sorunlar (Akdeniz Bölgesi Örneği). 15. Ulusal Turizm Kongesi, Gazi Üniversitesi 13-16 Kasım 2014. Ankara. ss: 1586-1599.